

การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการ
ชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกขาม
ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร*

The Development of a Community Participation Model in the
Implementation of the Sustainable Community Project to Address
Drug Problems: A Case Study of Ban Khok Kham Community,
Khok Kham Subdistrict, Mueang District, Samut Sakhon Province

ชนิสรา มณีรัตน์ และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Chanisara Maneerat and Rachen Noppanatwongsakorn

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Chanisara.kik@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และ 2) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกขามและเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด ของชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ การประชาสัมพันธ์

*ได้รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 12 พฤษภาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 5 สิงหาคม 2567

Received: February 20, 2024; Revised: May 12, 2024; Accepted: August 5, 2024

ให้ประชาชนเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินโครงการ รวมถึงการปรับปรุงแบบการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการให้เหมาะสมกับชุมชน กระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งการลงโทษทางกฎหมายและการบำบัดรักษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและเห็นเป็นรูปธรรม

2. แนวทางในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ การปรับปรุงแบบการทำกิจกรรมในชุมชนที่เอื้อต่อบริบทของชุมชนเป็นหลัก การลงพื้นที่พบปะประชาชนแบบเชิงรุกและความใส่ใจในการแก้ไขปัญหายาของชุมชนอย่างจริงจัง เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์มากขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการมีส่วนร่วม; ชุมชน; ผู้นำชุมชน

Abstract

The purposes of this research were 1) study the development of a participatory model in the implementation of the Sustainable Community Project to address drug problems in Ban Khok Kham Community, Khok Kham Subdistrict, Mueang District, Samut Sakhon Province, and 2) propose guidelines for developing the participatory model in the implementation of the Sustainable Community Project to address drug problems in Ban Khok Kham Community, Khok Kham Subdistrict, Mueang District, Samut Sakhon Province. This study is qualitative research. The key informants include 15 community leaders in the Ban Khok Kham area and police officers involved in the Sustainable Community Project to address drug problems. The data collection tools are in-depth interviews and focus group discussions. Data analysis was conducted using content analysis, followed by descriptive analysis.

The research findings are as follows:

1. The development of a participatory model in the implementation of the Sustainable Community Project to address drug problems in Ban Khok Kham Community, Khok Kham Subdistrict, Mueang District, Samut Sakhon Province, includes publicizing to help citizens understand and see the benefits of the project implementation, as well as adjusting the participation activities to fit the community. The process of addressing drug problems should be systematic and tangible, including legal penalties and rehabilitation.

2. The guidelines for developing the participatory model in the implementation of the Sustainable Community Project to address drug problems in Ban Khok Kham Community, Khok Kham Subdistrict, Mueang District, Samut Sakhon Province, include adjusting community activities to be conducive to the community context, proactive visits to meet residents, and serious attention to solving community problems, which are important for encouraging the community to participate more in the project and benefit more from it.

Keywords: Participation Model; Community; Community Leaders

1. บทนำ

ปัญหายาเสพติด นับว่าเป็นหนึ่งในปัญหาสังคมที่รุนแรงที่สุดในแต่ละประเทศทั่วโลก ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการรวมถึงนโยบายต่างๆ เพื่อป้องกันและแก้ไขอย่างต่อเนื่อง โดยจากข้อมูลรายงาน World Drug Report 2022 ของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC: United Nations Office on Drugs and Crime) พบว่าในปี 2563 มีจำนวนประชากรกว่า 284 ล้านคนจากทั่วโลก ในช่วงอายุ 15-64 ปี ที่ติดยาเสพติด ซึ่งคิดเป็น 26% เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับสิบปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ติดยาเสพติดมีแนวโน้มที่จะมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ เด็กและเยาวชนมีการใช้ยาเสพติดมากกว่าผู้ใหญ่รวมถึงใช้ในปริมาณที่มากกว่าเช่นเดียวกัน (สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ, 2565)

ตามที่รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้น จึงได้กำหนดให้แก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติด ทุกมิติอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการทุกภาคส่วน โครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ เป็นโครงการหนึ่ง ที่ดำเนินการเพื่อลดระดับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนให้ปรากฏผลอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ผ่านกระบวนการโดยใช้หลักการ 7 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาแกนนำ: คัดเลือกกลุ่มบุคคล ซึ่งมาจากผู้นำตามธรรมชาติหรือผู้นำจากการแต่งตั้งโดยสมาชิกในชุมชนเป็นผู้คัดเลือก เพื่อเป็นตัวแทนชุมชน ขั้นตอนที่ 2 การจุดประกายความคิด: จัดอบรมเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และแนวคิดในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาพื้นฐานชุมชน (ร่วมทราบปัญหา): ศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนลักษณะโดยทั่วไปของประชาชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาชุมชน: ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมหาแนวทางแก้ไข ร่วมเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และจัดลำดับความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วน ตลอดจนค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาดำเนินขั้นตอน

ที่ 5 การตัดสินใจและการกำหนดโครงการ/กิจกรรม : ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา สมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยกำหนดเป็นมาตรการ หรือโครงการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และความต้องการของชุมชน ขั้นตอนที่ 6 การนำกิจกรรมไปสู่การปฏิบัติ: นำโครงการ/กิจกรรมที่สมาชิกได้ร่วมกันกำหนดและตัดสินใจดำเนินการมากำหนดวิธีการ แนวทางให้สมาชิกในชุมชนได้ลงมือปฏิบัติ โดยใช้แนวทางจิตอาสาในการปฏิบัติกิจกรรมที่ได้ร่วมกันกำหนด ขั้นตอนที่ 7 การติดตามประเมินผล : ติดตามประเมินผลความสำเร็จของกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วยสมาชิกในชุมชนเองว่าดีหรือไม่ ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อเป็นบทเรียนในการทำกิจกรรมอื่นๆ ในชุมชนต่อไป

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่พบว่า ประชาชนในชุมชนขาดความร่วมมือในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เนื่องจากประชาชนยังขาดความไว้วางใจ และไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ เนื่องด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นญาติของตนหรือเป็นผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ขาดการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในชุมชน เช่น การแจ้งเบาะแสเมื่อพบเห็นการซื้อ-ขายยาเสพติด หรือการใช้ยาเสพติดเองของคนในชุมชน และยังพบว่า ความมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย ขาดความร่วมมือของทั้งผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อบต. และประชาชนชาวบ้านก็ตาม จึงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดเท่าที่ควร ปัญหาสำคัญจึงอยู่ที่ความมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ด้วยว่าหากประชาชนมีส่วนร่วมให้ความร่วมมือมากขึ้นกว่าปัจจุบัน ซึ่งยังไม่ถือว่าพึงพอใจเชื่อว่าปัญหายาเสพติดอาจได้รับการแก้ไข และลดปริมาณการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้จะทำให้ชุมชน สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้นกว่าปัจจุบัน

ทั้งนี้ การดำเนินโครงการชุมชนยั่งยืน เป็นโครงการที่รับทราบปัญหาของชุมชนในทุกด้าน และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหของชุมชนโดยกระบวนการของชุมชนเป็นหลัก เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้เข้าดำเนินกิจกรรมจะเข้ามาเป็นผู้ประสานการปฏิบัติและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อบูรณาการการปฏิบัติร่วมกัน เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของภาครัฐ โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกต่อการลดผู้เสพยาเสพติดในหมู่บ้าน ด้วยกระบวนการบำบัดรักษาฟื้นฟู และการติดตามช่วยเหลือแบบครบวงจร ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการปฏิบัติตามของภาครัฐ และเป็นการกระตุ้นเชิญชวนให้ผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดฟื้นฟู เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด และสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ปัญหายาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกขาม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด จำนวน 10 คน รวมจำนวนทั้งหมด 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้มีการสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นมาเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ 2) กล้องถ่ายรูป ผู้ศึกษาได้มีการนำกล้องถ่ายรูป ไปใช้ในการเก็บข้อมูลในขณะลงพื้นที่เพื่อบันทึกภาพกิจกรรมต่างๆ 3) สมุดบันทึก ผู้ศึกษาจะใช้สมุดบันทึกในการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ทั้งในขณะดำเนินการสัมภาษณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ที่พบเห็นในขณะลงพื้นที่ เพื่อช่วยในการจดจำข้อมูลต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธี 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดกรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร 2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้ศึกษาได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบกลุ่มกับผู้นำชุมชน เพื่อต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดกรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอมือง จังหวัดสมุทรสาคร

4. การตรวจสอบข้อมูลใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หลังจากได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเสนอแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา และหลังจากทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำการจดบันทึกและตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งวิธีการตรวจสอบข้อมูลดังนี้ 1) การตรวจสอบแหล่งเวลาผู้วิจัยได้ทดลองทำการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกขาม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับ

โครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดจำนวน 10 คน ในช่วงเวลาที่ต่างกัน จากการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากช่วงเวลาต่างๆ นั้น ข้อมูลมีความเหมือนกัน 2) การตรวจสอบสถานที่ ผู้วิจัยได้ทดลองทำการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกขาม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และปราชญ์ชาวบ้าน และ 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่สถานที่ทำงาน โดยผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ 2 ชุด โดยมีจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากสถานที่ต่างกันั้นนั้น ข้อมูลที่ได้รับเป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3) การตรวจสอบบุคคล ผู้วิจัยได้ทดลองสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนบ้านโคกขาม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ปราชญ์ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้องกับโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด จากการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตนั้น ข้อมูลมีความเหมือนกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล จัดการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ การจดบันทึก เป็นการบรรยายหรือบอกกล่าวถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ที่เกิดขึ้นจริงในการทำงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้น ข้อมูลจึงกำหนดเป็นตัวเลขตายตัวไม่ได้และไม่สามารถนำสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น และเนื่องจากงานวิจัยเชิงคุณภาพไม่มีกรอบที่ตายตัว ข้อมูลที่ได้มาจึงเป็นลักษณะการบรรยาย และการจดบันทึกเป็นส่วนใหญ่ที่ได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์และจดบันทึกไว้ ผู้ศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการแยกจำแนกข้อมูล จัดตามชนิดข้อมูล และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน โครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สรุปผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการตอบคำถามเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือ การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจ และเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินโครงการ ปรับรูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการให้สอดคล้อง

เหมาะสมกับวิถีชุมชน การกระบวนการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งการลงโทษทางกฎหมายและการบำบัดรักษาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและเห็นเป็นรูปธรรม และมีการเสนอแนะแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น ควรปรับรูปแบบการดำเนินกิจกรรมของโครงการให้เหมาะสมกับชุมชน เช่น การปรับวันและเวลาจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวิถีชุมชน เน้นการประชาสัมพันธ์เชิงลึกเข้าถึงและทันสมัย การลงพื้นที่พบปะประชาชนแบบเชิงรุก และความใส่ใจในการแก้ไขปัญหายาของชุมชนอย่างจริงจังเห็นเป็นรูปธรรม เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์มากขึ้นเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยเข้ามามีบทบาทในกระบวนการดำเนินงานของโครงการจะทำให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากโครงการดังกล่าว และสุดท้ายการประเมินผลการดำเนินโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดต้องเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ด้านการกำหนดแผนการปฏิบัติงานตามโครงการของเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติงาน ควรมีการกำหนดแผนการดำเนินงานให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการกำหนดแนวทางและวางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เสนอแนวทางการดำเนินงานที่ชุมชนและเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานร่วมกันได้ รวมถึงมีการจัดประชุม หรือเปิดเวทีเสวนา รับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาในพื้นที่ต่อไป ควรมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน กระชับ และทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมเพื่อไม่ให้กระทบต่อการดำรงชีวิตและวิถีชีวิตของประชาชน ผู้รับผิดชอบโครงการควรมีอำนาจตัดสินใจในการแก้ไขปัญหายาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสามารถบูรณาการประสานการปฏิบัติสามารถดำเนินการโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด กรณีศึกษา ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดนั้น การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจและเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินโครงการปรับรูปแบบการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการให้เหมาะสมกับชุมชน ดำเนินการของโครงการที่เป็นระบบและเห็น

เป็นรูปธรรม เป็นส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้การให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยเข้ามามีบทบาทในกระบวนการดำเนินงานของโครงการจะทำให้เห็นถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากโครงการดังกล่าว และสุดท้ายการประเมินผลการดำเนินโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติดต้องเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดี การพัฒนารูปแบบด้านต่างๆ เช่น การปรับรูปแบบการทำกิจกรรมในชุมชนที่เอื้อต่อบริบทของชุมชนเป็นหลัก การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงและทันสมัย การลงพื้นที่พบปะประชาชนแบบเชิงรุก และความใส่ใจในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างจริงจัง เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมรับผลประโยชน์มากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องงานวิจัยของจักรพงษ์ พวงงามขึ้น และคณะ (2556, หน้า 215-233) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนโดยใช้เทคนิค A-I-C สามารถช่วยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากขึ้นในทั้ง 4 ประเด็น คือ 1) การตัดสินใจ 2) การดำเนินงาน 3) การใช้ประโยชน์จากป่า และ 4) การประเมินผล นั่นคือ กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมด้วยเทคนิค A-I-C สามารถทำให้ชาวบ้านกลับมาให้ความสำคัญกับการจัดการป่าชุมชน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ สอดคล้องกับบทความของอรรถัย กักผล (2556, หน้า 99-100) เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ควรยึดถือไว้ในการออกแบบและบริหารจัดการโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4S คือ 1) Starting Early กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องดำเนินการก่อนการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ หมายความว่าก่อนการตัดสินใจไม่ว่าวัน หรือไม่กี่สัปดาห์ มิติเวลาเป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนความจริงใจของหน่วยงานภาครัฐในกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้มีเวลาเพียงพอในการรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้การตัดสินใจสะท้อนความคิดเห็นของชุมชนนอกจากนี้ ในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ การบริหารการมีส่วนร่วมควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อตระหนักถึงปัญหาความจำเป็นของโครงการ ในขั้นของการหาข้อมูลพื้นฐาน 2) Stakeholders ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือทางอ้อม ถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม สำหรับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจต้องได้รับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นกลุ่มต้นๆ การบริหารจัดการการมีส่วนร่วมต้องมั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญทุกกลุ่มได้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและแต่ละกลุ่มอาจมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม เช่น กำหนดเวลาการรับฟังความคิดเห็นที่ชาวบ้านมาร่วมได้ หรือการใช้ภาษาท้องถิ่นรวมทั้งการอำนวยความสะดวกให้ชาวบ้านในการเดิน

ทางไปร่วม การพยายามเข้าหากลุ่มที่ด้อยโอกาส 3) Sincerity การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชนถือว่ามีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานของรัฐที่เป็นเจ้าของโครงการหรือมีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ชื่อสัตย์ ปราศจากอคติ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการสื่อสารสองทางตลอดเวลา โดยเฉพาะให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง อธิบายกระบวนการได้อย่างชัดเจน ลดปัญหาข้อสงสัยที่อาจก่อให้เกิดข้อลือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระยะเริ่มต้น ขณะเดียวกันตั้งใจรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นและนำไปเป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ

ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อันนำมาสู่ความร่วมมือ ความเข้าใจ และการสื่อสารที่ดีขึ้นในสังคม 4) Suitability การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่ และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดจนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมสังคม และค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการความสามารถหรือความพร้อมรวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ด้านระยะเวลาบุคลากรและงบประมาณ ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และเลือกกระบวนการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ต้องประกอบด้วยกระบวนการย่อยหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนั้นยังต้องตระหนักว่าการให้ข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของการปรึกษาหารือที่มีประสิทธิภาพพระวัชชัย สนิตธมโม (วรรณาวิน) (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ที่พบว่า 1) การตัดสินใจ ควรมีการเพิ่มช่องการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเสียงตามสายให้ทั่วถึง หน่วยงานควรให้ความสำคัญชุมชนทุกชุมชนให้เท่ากันในการส่งงบประมาณให้ชุมชนได้พัฒนา ถ้ามีการประชุม ควรเห็นเป็นวันหยุดหรือวันว่างงาน 2) การดำเนินงานอยากให้นายกเทศมนตรีควรลงพื้นที่พบปะประชาชนให้บ่อยๆ อยากให้ทางเจ้าหน้าที่บ้านเมืองปฏิบัติหน้าที่เข้มงวด กวดขัน ยาเสพติด อยากให้มีงานสำหรับวัยรุ่นในวัยเรียน ทำให้สร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัว 3) การรับผลประโยชน์ ฝึกอบรมประชาชน ให้ความรู้ ความเข้าใจให้ความสำคัญทุกชุมชนและให้บริการที่ทั่วถึงทุกชุมชนได้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง อยากให้ดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพที่ดีกว่านี้ ในด้านอาชีพ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ การเจ็บป่วยที่มีหมอ มียาให้ทันเห็นการณยามลูกหลานไม่ช่วยดูแล 4) การประเมินผล ควรให้มีผู้แดงประจำชุมชน สอบถามถึงปัญหาให้แท้จริงปฏิบัติจริง ในการแก้ไขเจาะให้ตรงประเด็นนั้นๆ ควรมีการแจ้งผลประเมินให้ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง ทางอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เป็นต้น นราศักดิ์ ปานบุตร (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสร้างวิชุมชนในการป้องกัน ปัญหายาเสพติด โดยความร่วมมือ

ของแกนนำในชุมชน บ้านบ่อแปดร้อย เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัยพบว่า ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการวิจัย ประชาชนเมื่อมีปัญหาเรื่องยาเสพติดจะเป็นลักษณะต่างคนต่างแก้ไขไม่มีการปรึกษาหารือกัน จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ที่หน่วยงานต่างๆ กำหนด ให้ซึ่งในทางปฏิบัติไม่สามารถปฏิบัติได้ทั้งหมด คงปล่อยให้เจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองเข้ามาจัดการ การศึกษาในครั้งนี้เปิดโอกาสให้ตัวแทนประชาชนมาพูดคุยและหาวิธีการร่วมกันจนได้วิธีการ ที่จะนำมาใช้เป็นวิธีชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสมกับชุมชนและสามารถปฏิบัติได้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด ชุมชนที่มีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ทั้งชุมชนกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนประสานความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนของตนเอง การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับคนในชุมชน จนเกิดความไว้วางใจ มีการให้ข้อมูลข่าวสาร และประสานความร่วมมือกันอย่างต่อเนื่อง โดยคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ต่างๆ ผู้นำชุมชนควรมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดแก่คนในชุมชน ผู้ปกครอง เยาวชน และมีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อติดตามจับกุมผู้ที่เกี่ยวข้องกับเสติดมากขึ้น

1.2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด เน้นการสร้างช่องทางติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนกับผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อให้สานประสานการปฏิบัติได้รวดเร็วขึ้น พัฒนารูปแบบช่องทางการแจ้งเบาะแสในสะดวกในการรวบรวมข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงพฤติกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่กว้างขึ้น เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข หรือเหตุผลในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการจากกลุ่มประชากร เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

2.2 ควรศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องเดียวกันกับพื้นที่อื่นๆ ในลักษณะที่คล้ายกัน เพื่อทำให้เกิดการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานโครงการชุมชนยั่งยืนเพื่อแก้ไขปัญหาเสพติด ภูมิศึกษา ชุมชนบ้านโคกขาม ตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจ กลุ่มผู้นำชุมชน รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จของชุมชนปลอดยาเสพติดอย่างยั่งยืน ดังภาพภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

จักรพงษ์ พวงงามชื่น และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน: กรณีศึกษา บ้านทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มจร.*, 36(2), 215-233.

- นราศักดิ์ ปานบุตร. (2554). *การสร้างรั้วชุมชนในการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยความร่วมมือของแกนนำในชุมชนบ้านบ่อแปดร้อย เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดสุโขทัย*. สุโขทัย: สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 6.
- พระธวัชชัย สนธิธมโม (วรรณนาวัน). (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว*. (การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ. (2565). *ข้อมูลจากรายงาน World Drug Report 2022*. (n.d.-b). United Nations: Office on Drugs and Crime. เข้าถึงได้จาก <https://www.unodc.org/unodc/data-and-analysis/world-drug-report-2022.html>
- อรทัย กิกผล. (2556). *การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.